

Quan el futur fa por

Sissí

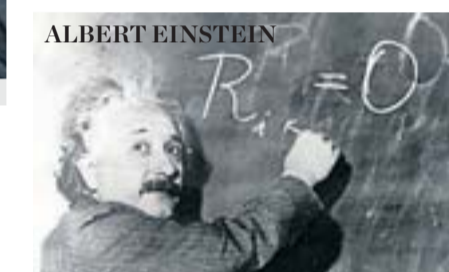
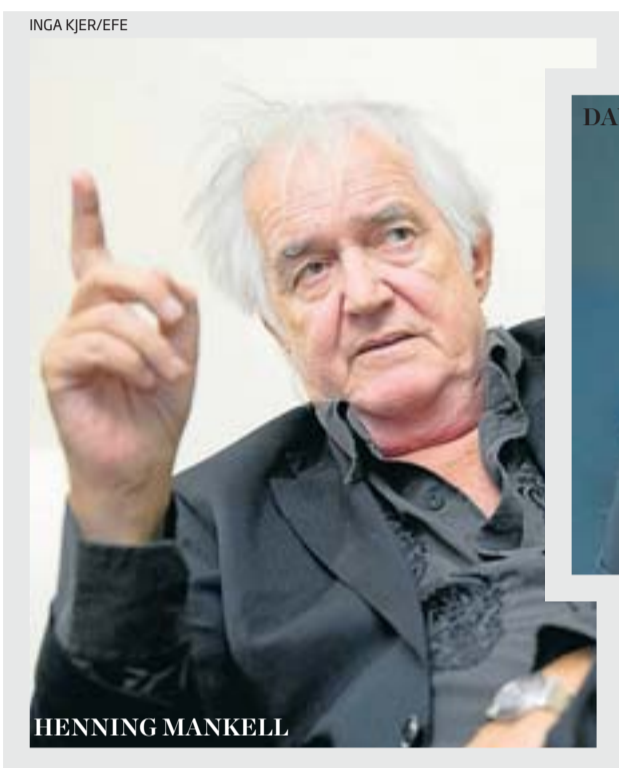
De l'emperadriu Elisabet Amàlia Eugènia, duquesa de Baviera, nascuda a Munic l'any 1837 i assassinada a Ginebra, tot passejant, el 10 de setembre de 1898, en tenim, quasi tots, la notícia que ens en van donar almenys dues pel·lícules, una dirigida per Luciano Visconti, *Ludwig*, i l'altra per Ernst Marischka, *Sissí Emperadriu*, totes dues protagonitzades per Romy Schneider. A manca de bones lliçons, al col·legi, d'història universal, el fet que en les dues pel·lícules Elisabet fos encarnada per una actriu de la bellesa i la finor de la Schneider ha fet que no tinguem una idea gaire versemblant d'aquesta gran dama, que els biògrafs més benivolents titllen d'extravagant, i els malvolents, de psicòpata.

De soltera ja era rebel i rampelluda, i ho va continuar sent quan es va casar amb el seu cosí, Francesc Josep, que va regnar eternament. A partir dels seus 35 anys no va voler que la fotografiés mai més ningú: duia sempre un vano de cuir negre amb què amagava el rostre quan algú se li acostava massa. Al final de la vida es va fer tatuar a l'ancora en una espatlla –sense cap dofi, marca tipogràfica d'Aldo Manuzio–, i quan feia una travessia per mar es feia lligar, com Ulisses, al pal major. Sempre li

va semblar que tothom era plebeu, i només accedia a donar la mà amb un guant. Després, a mesura que van créixer les seves fòbies, se'n va posar un altre i un altre i un altre, fins a vuit, segons que van explicar-me a Viena. Això sí: era una lectora devota de Shakespeare, del filòsof Hegel –en això s'assembla a Caterina la Gran, que es feia visitar per Diderot i Voltaire– i del poeta Heine, romàntic. Un dia de 1898, tot passejant amb una dama de companyia per la vora del Lemán, a Ginebra, un anarquista italià, Luigi Lucheni, va fer veure que ensopegava amb les dues i va clavar-li a l'emperadriu un estilet molt fi, potser una agulla de fer mitja esmolada. Sissí quasi no se'n va sentir, però el fet és que l'enginy li havia foradat el miocardi. I, aquesta vegada sense rampells ni manies ni escarafalls, es va morir.

Els austríacs l'adoren d'ençà que la Schneider va protagonitzar la pel·lícula de Marischka, el 1956. Però el fet és que, tot plegat, la vida d'Elisabet i les pel·lícules que se n'han fet poden ser enteses com a emblema d'allò que, poc més tard, se'n diria el *finis Austriae*, la decadència del gran Imperi d'Àustria-Hongria. Una decadència, per cert, de la qual Àustria encara no s'ha recuperat: òpera, Mozartkugeln, llenyataires, *Blassmusik* i tiroleusos amb veu de falset... Ben mirat, a Catalunya, malgrat les gralles i els castellers, som la mar de moderns. ♦♦

Sobre descobriments infantils, diagnòstics aterridors i decisions alienes que et capgiren la vida

La revelació identitària d'un matí d'hivern

És un matí fred de l'any 1957. Henning Mankell, un nen de nou anys, camina sol cap a l'escola. De sobte, l'aclapara una certesa inesperada. No sé si aclaparar és el verb adequat. Ell ho descriurà molts anys després com una descàrrega elèctrica. El cas és que adquireix de cop i volta la seva identitat, la consciència de ser qui és. "Sóc jo i ningú més. Jo sóc jo", diu i es repeteix per dins. Entén que és únic i insubstituïble. Es queda tanta estona desconcertat davant d'aquesta evidència que arriba tard a classe. S'asseu al pupitre, mira els companys i pensa que ells encara no han descobert el secret de l'existència.

El 8 de gener del 2014, a Henning Mankell li diagnostiquen un càncer de mal pronòstic. "Enmig del caos sentimental que em va envair després que la torticoli es convertís en càncer, em vaig adonar que la memòria em portava sovint a la infantesa", explica. Entén que els records l'ajudaran a trobar un punt de partida per afrontar la situació i es remunta a aquell matí fred del 1957 en què va descobrir que ell era ell.

Cadascú és cadascú i ningú té canvi, però no som tan diferents els uns dels altres. Juraria que també recordo com si fos ara el dia que vaig

experimentar una revelació similar a la de Mankell. Tenia vuit anys i el meu oncle òptic m'estava graduant la vista per primer cop. Mentre m'esforçava a respondre si veia més nítid el punt verd o el punt vermell, vaig veure la llum. Només jo sabia com es veia el món a través dels meus ulls. Només jo era jo. Em faria gran i m'augmentarien les diòptries, però seria sempre més la mateixa, fins que deixés de ser.

Vet aquí el repte: entre totes les coses que pots arribar a ser en aquest món, es tracta d'arribar a ser un mateix.

Morir sense haver perdut l'alegria d'estar viu

La identitat, raonava Mankell, es va formant quan gosem adoptar una actitud determinada davant de qüestions complicades. A ell un diagnòstic dels que no voldríem escoltar mai el va abocar a bussejar en els records. "Potser no em vaig atrevir a pensar en el futur. Era un territori incert, ple de mines". La vida se li va fer estreta, l'horitzó es va emboirar i l'escriptor es va refugiar en el mirall retrovisor. El resultat d'aquell trajecte personal és el llibre *Arenes movedisses* (Tusquets), traduït per Montserrat Pagès, que enllaça episodis viscuts i qüestions existencials.

El pare de l'inspector Wallander va morir dilluns sense haver perdut l'alegria d'estar viu. I sense haver deixat de ser aquell nen de nou anys que va fer un primer gran descobriment de camí cap a l'escola.

La necessitat de començar de nou per redescobrir-se

Se'n fan uns quants, de descobriments, al llarg d'una vida. Un bon dia potser despertes el teu marit de matinada per dir-li que el vols deixar. Que necessites redescobrir-te. Que no té sentit envellir junts. És el que etziba la Connie al Douglas a la novel·la *Nosaltres*, de l'anglès David Nicholls, publicada per Empúries amb traducció d'Albert Torrecasana. I en Douglas, més desconcertat que un nen de nou anys en ple moment epifànic, es pregunta per què coi la seva dona no es pot redescobrir amb ell a la vora.

Malgrat l'anunci bomba, en Douglas, la Connie i el fill adolescent de tots dos decideixen emprendre un viatge per Europa (Barcelona inclosa) que ja tenien planejat. En Douglas es proposa no meditar gaire sobre un demà que, si no és un camp minat, pinta com a mínim borrós. Fa l'esforç d'encomanar-se a aquella frase sàvia atribuïda a Albert Einstein: "No penso mai en el futur: arriba massa aviat". ♦♦